

Position Paper 10 jaar VN-verdrag Handicap

Van inclusieve bewustwording naar gelijkheid zonder een hiervoor een signaal te moeten afgeven

T.b.v. het Rondetafelgesprek 15 juni 2026, vaste commissie VWS Tweede Kamer

Enmaal binnen bij ons blijf je bij ons

Daar stond onze voorzitter Elijah dan...

Een klein blond kleutertje, nog geen vijf jaar oud. Verwijderd van een reguliere kleuterschool en opnieuw voor de deur van een andere reguliere school. Non-verbaal. Met een dossier dat al dikker was dan je bij een kind van die leeftijd zou mogen verwachten. Zijn vertrouwen in onderwijs was al geknakt voordat zijn schoolloopbaan goed en wel begonnen was. Ditmaal ging het anders en kreeg hij te horen van zijn nieuwe school:

"Enmaal binnen bij ons, blijf je bij ons."

Die zin is voor ons de kern, omdat deze school iets begreep wat Nederland soms lijkt te zijn vergeten. Eerst besluit je dat een kind erbij hoort. Daarna ga je samen uitzoeken wat daarvoor nodig is.

Dit was ruim voordat Nederland het VN-verdrag Handicap ratificeerde. En misschien is dat wel de vraag die tijdens het schrijven van deze position paper steeds terugkwam. Als dit toen al kon, waarom voeren we deze discussie dan tien jaar na het VN-verdrag Handicap nog steeds? Heeft de tijd stilgestaan? Of heeft iemand aan de klok gedraaid zonder dat de wijzers vooruit mochten? Want soms lijkt het alsof inclusief onderwijs iets nieuws is. Alsof het een groot experiment is dat nog bewezen moet worden. Terwijl een school tóen al kon laten zien dat inclusie mogelijk is wanneer de wil er is om het te laten slagen en dit kan al met kleine ingrepen.

Voor veel kinderen en jongeren geldt dat ondersteuning geen aanvulling op onderwijs is, maar de voorwaarde om überhaupt onderwijs te kunnen volgen. Juist daarom moeten initiatieven zoals Zorg in Onderwijstijd niet als uitzondering worden gezien, maar als een vanzelfsprekend onderdeel van inclusief onderwijs.

Juist daarom zijn wij de initiatiefnemers voor een Wet op Inclusief Onderwijs. Wij zijn blij dat deze wet richting consultatie gaat in 2028 en ook blij dat steeds meer partijen zich aansluiten bij een volgende stap die we met OCW aangaan: het *'Transitieplan van passend naar inclusief onderwijs'*. En trots dat wij in opdracht van OCW regiehouder mogen zijn van *'Landelijk Ontwikkelaanpak Neurodiversiteit in het Onderwijs'*. Waarin wij met ruim 120 hoogleraren, experts, ervaringsdeskundigen leerlingen en studenten ondersteuning ontwikkelen voor nu en voor inclusief onderwijs.

Toch mogen we onszelf niet al te rijk rekenen.

Want tien jaar na het VN-verdrag Handicap moeten kinderen en jongeren met een beperking of neurodivers profiel nog steeds vechten voor zaken die voor anderen vanzelfsprekend zijn. Uitleggen waarom zij 'erbij horen'. En vertegenwoordiging uitleggen waarom deze groep zichtbaar moet zijn in niet alleen beleid, maar ook besluitvorming.

Dat is precies waarom deze position paper is geschreven.

Inclusie begint niet bij een verdrag, maar bij de mens

Geen enkel kind wordt geboren met vooroordelen over een beperking of neurodiversiteit. Dat gebeurt onderweg omdat de bewustwording ontbreekt en daarmee dreigen we iets fundamenteels over het hoofd te zien. Een samenleving wordt niet inclusief omdat een wet of verdrag dat voorschrijft. Dat is precies waarom artikel 8 van het VN-verdrag Handicap zo belangrijk is. Het verdrag erkent dat uitsluiting vaak al veel eerder begint dan bij een loket, regeling of schooldeur. Uitsluiting begint wanneer mensen niet weten hoe ze elkaar kunnen begrijpen en ondersteunen.

Voor veel neurodivergente kinderen en jongeren is dat dagelijks merkbaar. Niet omdat zij niet mee willen doen, maar omdat de omgeving vaak onvoldoende is voorbereid op verschillende manieren van leren, communiceren, samenwerken en deelnemen aan de samenleving.

Juist daarom vinden wij dat bewustwording een vaste plek moet krijgen binnen het burgerschapsonderwijs. Niet omdat kinderen moeten leren dát er verschillen bestaan, maar omdat zij moeten leren hoe je samenleeft in een samenleving waarin die verschillen er zijn. Want uiteindelijk gaat het VN-verdrag Handicap niet alleen over onderwijs. Het gaat over toegankelijkheid, participatie, werk, zorg, sport, cultuur en de mogelijkheid om volwaardig mee te doen. De weg daarnaartoe begint niet bij een wet of voorziening, maar bij mensen die hebben geleerd dat verschillen geen probleem zijn dat opgelost moet worden, maar een vanzelfsprekend onderdeel van onze samenleving.

Wie niet zichtbaar wordt gemaakt, telt uiteindelijk niet mee

Tien jaar na het VN-verdrag Handicap verschijnen nog steeds onderzoeken, adviezen, wetsvoorstellen en beleidsstukken die geacht worden over alle kinderen en jongeren te gaan, zonder dat kinderen en jongeren met een beperking of neurodivers profiel daarin herkenbaar terugkomen.

Pas wanneer daar achteraf door LBVSO | LsBX op wordt gewezen, volgt vaak dezelfde reactie. *“Dat er gesprekken zijn gevoerd met een paar, maar dat de doelgroep lastig te bereiken is. Dat er nog een aparte verkenning komt. Dat er later aandacht aan besteed zal worden.”* Maar zo werkt inclusie niet. Een groep die bijna een derde van alle kinderen en jongeren raakt, hoort geen aanvulling achteraf te zijn. Die hoort vanaf het begin zichtbaar te zijn in onderzoek, wetgeving, beleid en besluitvorming.

Daarom hopen wij dat de Tweede Kamer hier scherper op gaat letten. Niet alleen beoordelen wat er in een onderzoek, advies of wetsvoorstel staat, maar ook kijken wie ontbreekt. Want als kinderen en jongeren met een beperking of neurodivers profiel niet terugkomen in de analyse, komen zij uiteindelijk ook niet terug in de oplossing. Dat raakt ons. Omdat wij steeds opnieuw moeten constateren dat onze doelgroep ontbreekt in stukken die geacht worden over alle kinderen en jongeren te gaan. Want wie niet zichtbaar wordt gemaakt in onderzoek, verdwijnt uiteindelijk ook uit beleid.

En een groep die bijna een derde van alle kinderen en jongeren raakt, mag geen voetnoot zijn in besluiten die over hun toekomst gaan.

Wanneer wordt een patroon eindelijk een signaal?

In Nederland spreken we al jaren over thuiszitters, langdurig verzuim en onderwijsuitval. Er worden onderzoeken gedaan. Actieplannen opgesteld. Werkgroepen ingericht. Nieuwe cijfers gepubliceerd. Toch wordt zelden de vraag gesteld wat deze cijfers ons eigenlijk proberen te vertellen. In het internationale onderzoek *School Distress and the School Attendance Crisis* van Connolly, Constable en Mullally bleek 94,3% van de onderzochte groep kinderen met ernstige schoolaanwezigheidsproblemen neurodivergent.

Laat dat even op u inwerken. Niet 20 procent. Niet de helft. Maar 94,3 procent.

Dan hebben we het niet meer over toeval. Niet meer over een kleine groep aan de rand van het systeem. Dan kijken we naar een patroon. En wanneer wordt een patroon eindelijk een signaal? Want ook in Nederland zien wij dat neurodivergente kinderen en jongeren onevenredig vaak terugkomen in cijfers over thuiszitten, langdurig verzuim, schooluitval, NEETs, mentale overbelasting en vastlopende ondersteuningstrajecten en zij hierin ruim 75% van de doelgroep zijn. Toch blijven veel onderzoeken, beleidsstukken en maatregelen zich richten op het bestrijden van de gevolgen, zonder serieus te onderzoeken waarom juist deze groep steeds opnieuw uitvalt. Misschien is dat ook niet zo vreemd. Want het grootste deel van de wetgeving, ondersteuningsstructuren, programma's en interventies die vandaag bestaan, is nooit specifiek ontwikkeld voor kinderen en jongeren met een beperking of neurodivers profiel. Vaak wordt achteraf gekeken hoe deze groep alsnog kan aansluiten bij iets dat oorspronkelijk voor een andere doelgroep is bedacht.

Juist daarom hebben wij in opdracht van OCW *Landelijk Ontwikkelaanpak Neurodiversiteit in het Onderwijs* opgezet. Een landelijke aanpak waarin wetenschappers, ervaringsdeskundigen, leerlingen, studenten, ouders en professionals samenwerken aan kennis, ondersteuning en oplossingen voor een doelgroep die al jarenlang onevenredig hard wordt geraakt. Tegelijkertijd vinden wij het moeilijk uit te leggen dat een doelgroep van deze omvang het moet doen met een relatief bescheiden tijdelijke subsidie voor een aanpak die al in 2027 afloopt. De problematiek stopt dan niet. Waarom zou de oplossing dat wel doen?

Meepraten mag. Meebeslissen ook?

Neurodivergente kinderen en jongeren zijn geen kleine doelgroep. Ongeveer een kwart van alle leerlingen en studenten heeft een neurodivers profiel. Toch zien wij tien jaar na de ratificatie nog steeds een opvallend verschil tussen betrokken worden en mee kunnen beslissen.

Op veel plekken worden neurodivergente kinderen en jongeren inmiddels betrokken bij onderzoeken, panels, werkgroepen en beleidstrajecten. Dat is een belangrijke ontwikkeling. Opvallend genoeg ontstaat de discussie vaak pas wanneer het gaat over de tafels waar besluiten worden genomen. Juist dan blijkt vertegenwoordiging ineens geen vanzelfsprekendheid meer. Er ontstaat discussie over rollen, posities en vertegenwoordiging, terwijl diezelfde discussie voor veel andere partijen nauwelijks wordt gevoerd.

Daarmee verschuift de aandacht van de inhoud naar de legitimiteit van de vertegenwoordiger. De vraag wordt niet meer wat neurodivergente kinderen en jongeren inbrengen, maar waarom zij aanwezig zouden moeten zijn op het moment dat keuzes worden gemaakt. Dat is de verkeerde discussie. De vraag zou niet moeten zijn of er ruimte gemaakt moet worden voor vertegenwoordiging van neurodivergente kinderen en jongeren. De vraag is waarom die vertegenwoordiging nog steeds niet als vanzelfsprekend onderdeel is van besluitvorming die hen direct raakt.

Zolang vertegenwoordiging afhankelijk blijft van uitzonderingen of het telkens opnieuw moeten bewijzen van meerwaarde, blijft invloed kwetsbaar. Echte participatie betekent niet alleen gehoord worden tijdens het proces, maar ook vertegenwoordigd zijn wanneer besluiten worden genomen.

Veiligheid begint bij begrepen worden

Voor veel kinderen en jongeren met een beperking of neurodivers profiel ziet onveiligheid er anders uit dan vaak wordt aangenomen. Wanneer er over veiligheid wordt gesproken, denken veel mensen aan pesten, agressie of grensoverschrijdend gedrag. Dat zijn belangrijke onderwerpen. Maar voor een groot deel van onze doelgroep begint onveiligheid veel eerder. Op school wanneer je voortdurend moet uitleggen waarom je ondersteuning nodig hebt. Online wanneer je doelwit wordt van spot of uitsluiting omdat je anders communiceert. In de zorg wanneer er over je wordt gesproken in plaats van met je. Tijdens stages, werk of vrijetijdsbesteding wanneer je steeds opnieuw moet bewijzen dat je mee kunt doen. Of wanneer je leert maskeren om erbij te horen en langzaam jezelf kwijtraakt.

Juist daarom maken wij ons zorgen dat veel veiligheidsprogramma's, monitoren en interventies nog steeds uitgaan van de gemiddelde burger, leerling of deelnemer. Wat voor de meerderheid werkt, werkt niet automatisch voor iemand met een beperking of neurodivers profiel. Daardoor blijven vormen van onveiligheid zoals sociale uitsluiting, overvraging, maskeren, digitale uitsluiting en het voortdurend moeten rechtvaardigen van je ondersteuningsbehoefte vaak buiten beeld.

Wij zijn blij dat het na jaren van aandringen eindelijk is gelukt om veiligheid binnen het gespecialiseerd onderwijs en praktijkonderwijs landelijk te laten onderzoeken. Het onderzoek dat Oberon momenteel uitvoert is een belangrijke stap. Maar veiligheid stopt niet bij de schooldeur. Kinderen en jongeren met een beperking of neurodivers profiel bewegen zich ook online, in de zorg, op sportverenigingen, in het openbaar vervoer, tijdens stages, op het werk en in hun eigen wijk. Wij vinden daarom dat veiligheidsonderzoek, veiligheidsbeleid en veiligheidsprogramma's structureel moeten toetsen wat de effecten zijn voor deze doelgroep en dat er waar nodig aangepaste programma's worden ontwikkeld.

Oproep aan de tweedekamer en aan VWS

In deze position paper hebben wij beschreven waar kinderen en jongeren met een neurodivers profiel of beperking nog steeds vastlopen. Niet omdat er niets gebeurt, maar omdat de veranderingen nog onvoldoende terecht komen waar ze het hardst nodig zijn. Daarom doen wij de volgende oproepen:

1. Maak neurodivergente kinderen en jongeren zichtbaar

Om ervoor te zorgen dat kinderen en jongeren met een beperking of neurodiversiteit standaard zichtbaar worden gemaakt in onderzoek, advisering, wetgeving, beleidsontwikkeling en evaluaties. Een groep die bijna een derde van alle kinderen en jongeren raakt, mag niet langer achteraf worden toegevoegd.

2. Maak van het patroon een nationaal signaal

Om de sterke oververtegenwoordiging van neurodivergente kinderen en jongeren binnen thuiszitten, verzuim, onderwijsuitval, NEET-problematiek en mentale overbelasting als een samenhangend maatschappelijk vraagstuk te behandelen. Wanneer dezelfde doelgroep keer op keer terugkomt in de cijfers, hebben we niet langer te maken met individuele gevallen, maar met een patroon dat om structureel beleid vraagt.

3. Borg de Ontwikkelaanpak structureel

Wij roepen de Tweede Kamer en VWS op om de Landelijke Ontwikkelaanpak Neurodiversiteit in het Onderwijs structureel voort te zetten. Een doelgroep van deze omvang verdient een blijvende ontwikkel- en kennisfunctie. De problemen waarvoor de aanpak is opgericht verdwijnen niet in 2027. De oplossing zou dat daarom ook niet moeten doen.

4. Maak vertegenwoordiging vanzelfsprekend

Wij roepen de Tweede Kamer en VWS op om vertegenwoordiging van kinderen en jongeren met een beperking of neurodivers profiel structureel te verankeren in onderzoek, adviestrajecten, wetgeving, programma's en besluitvorming. Niet als consultatie achteraf, maar als vanzelfsprekend onderdeel van het proces vanaf de start.

5. Breid veiligheid uit voorbij incidenten

Wij roepen de Tweede Kamer en VWS op om veiligheid voor kinderen en jongeren met een beperking of neurodiversiteit breder te definiëren dan alleen pesten, agressie of grensoverschrijdend gedrag. Ook sociale uitsluiting, maskeren, digitale onveiligheid, overvraging en het voortdurend moeten rechtvaardigen van ondersteuningsbehoeften verdienen een structurele plek in onderzoek, veiligheidsbeleid en veiligheidsprogramma's.

6. Investeer in een inclusieve samenleving vanaf de basis

Wij roepen de Tweede Kamer en VWS op om bewustwording over beperkingen, neurodiversiteit en inclusie een vaste plaats te geven binnen burgerschapsonderwijs en maatschappelijke bewustwordingsprogramma's. Inclusie ontstaat niet op het moment dat iemand ondersteuning nodig heeft. Inclusie ontstaat wanneer een samenleving leert dat verschillen geen uitzondering zijn, maar een vanzelfsprekend onderdeel van wie wij zijn.

Samengevat

Tien jaar na het VN-verdrag Handicap vragen wij niet om een speciale plek. Wij vragen om een plek die er al die tijd had moeten zijn. Want gelijkwaardigheid begint niet wanneer een systeem ruimte voor ons maakt. Gelijkwaardigheid begint wanneer niemand zich nog hoeft af te vragen of die ruimte er wel zou moeten zijn.

Meer informatie via:

- <https://www.lbvso.nl/>
- <https://www.lbvso.nl/ontwikkelaanpak-neurodiversiteit-in-het-onderwijs>
- Of neem contact op met: shyrene@lbvso.nl en elijah@lbvso.nl

Take care bestuur en YoungBard LBVSO | LsBX